

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

IPARI KONCENTRÁCIÓ ÉS DECENTRALIZÁCIÓ

A Dunavidék ipari koncentráció tekintetében, a szakmai tömörüléseket nem tekintve, országoként meglehetősen változatos képet mutat. Ennek okai történetiek és vidékről-vidékre, időről-időre eltérően alakultak. Így a városiasodás, gazdasági szabadságjogok kifejlődése, pénzügyek átalakulása stb. Az itteni országok iparainak kifejlődése és települése a legtöbb vidéken kifejezetten történeti fejlődés eredménye. Kivételt csak azok a — nagyrészt gyáripari formában dolgozó — iparágak jelentenek, amelyeket az utóbbi 25—50 év erős iparfejlesztési törekvései hívtak életre és amelyeknél kellő figyelemben részesülhetett az ipari üzem gazdaságosságára kihatással levő valamennyi körülmény (nyersanyag-lelőhely, energiatermelés helye, munkapiac, értékesítési piac, stb.), természetesen a korszerű adottságoknak időnkénti jelentős megváltozása azt okozza, hogy számos jelenleg is működő iparág és üzem a mai gazdaságpolitikai termelési és értékesítési adottságok közé már nem illik bele.

Az iparnak, illetve az iparral foglalkozóknak szakmák és üzem-nagyság szerint való tömörülése, melyet a következő tábla mutat, még aránylag egyöntetűnek mondható. Különösen a szakmai tömörülés. A gyári jellege az üzemeknek már kissé módosuló. Általában Észak-Nyugat felé, a fejlettebb ipari kultúra irányában emelkedik, minthogy az az üzem koncentrációnak kedvez.

Az iparban foglalkoztatottak %-os megoszlása 1930-ban.

	Ausztria	Cseh-szlovákia	Magyarország	Jugoszlávia ¹⁾	Bulgária ²⁾	Románia
Textil és ruházati ipar	26.0	29.8	24.8	33.1	35.0	27.7
Vas-, fém- és gépipar	20.8	18.1	18.6	20.9	19.8	18.0
Élelmezési ipar	12.4	10.9	11.5	12.3	19.1	21.6
Faipar	10.1	8.4	6.8	15.3	9.9	16.7
Építőipar	13.9	7.3	12.9	10.7	4.4	2.4 ⁴⁾
Kő-, föld-, agyag-, üvegipar	5.0	10.7	3.5	3.2	2.8	3.5
Vegyipar	3.1	1.9	1.7	1.8	1.3	4.3
Papíripar	3.5	1.8	0.8	0.7	2.9	1.1
Sokszorosító és grafikai ipar	2.7	1.5	1.5	1.4	2.1	2.0 ⁴⁾
Egyéb ipar ³⁾	2.5	9.6	17.3	0.6	2.7	2.7
Összesen:	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Ebből nagyipar %	53.0	60.0	49.0	45.0	34.0	46.0

¹⁾ 1931-ben, ²⁾ 1934-ben, ³⁾ nagyrészt szolgáltatásokat végző iparok, ⁴⁾ becslés.

Az ipar regionális tömörülése igen változatos, mivel az nagyrészt történeti és politikai erők eredménye. Csak az újabb településeknél jutott nagyobb szerep a gazdasági motívumoknak. Ez magyarázza, hogy a régibb ipari múltú országokban erősen decentralizált az ipar, szemben az új iparokkal rendelkező délkeleti államokkal. Az itteni országok politikai határai elég gyakran változtak és mindannyiszor változott az iparosodás adottsága is, mivel az egyes politikai hatalmak felségjoga alá

részekből alakult. Az ipar zöme (csaknem 90%-a) a történeti Csehországban, valamint Morvaországban és Sziléziában tömörült. Az 1930-as népszámlálás adatai szerint az összes ipari foglalkoztatottak és az egyes fontosabb iparágak foglalkoztatottainak területi megoszlása a következőképpen alakult:

Csehszlovákia ipari foglalkoztatottainak országrészenkénti %-os megoszlása 1930-ban.

	Összes ipar	Textilipar	Ruházati- és cipőipar	Fémipar és gépipar	Élelmiszer- ipar	Vegyipar
Csehország	61.4	72.6	54.8	60.9	58.1	68.4
Morvaország és Szilézia	27.8	23.4	33.9	31.3	25.9	19.0
Szlovákia	9.6	4.0	9.9	7.3	13.9	8.9
Kárpátukrajna	1.2	0.0	1.4	0.5	2.1	3.7
Egész állam:	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Csehszlovákia iparának további tanulságos területi tagozódása található az iparkamarák területei szerinti megoszlásban is. Ebből tisztán kivehető az egyes regionális iparcentrumok termelőgazdasági jelentősége.

Csehszlovákia ipari foglalkoztatottjainak %-os megoszlása iparkamarai kerületek szerint 1930-ban.

	Összes ipar	Textilipar	Ruházati- és cipőipar	Fémipar és gépipar	Élelmiszer- ipar	Vegyipar
Praha	15.7	8.8	22.6	25.1	22.1	25.7
Kralovský Hradec	6.6	19.0	5.7	5.6	6.9	4.6
Liberec	12.7	28.2	9.6	12.0	11.0	23.5
Cheb	7.4	13.1	7.6	5.7	7.6	4.0
Plzeň	4.9	1.8	5.9	10.0	5.9	6.0
České Budejovice	2.7	1.7	3.4	2.4	4.7	4.8
Brno	8.1	9.3	12.0	10.4	10.3	4.7
Olomouc	9.5	8.8	18.2	14.6	11.4	8.7
Opava	5.1	5.3	3.7	6.3	4.2	5.9
Bratislava (Pozsony)	4.0	2.9	5.3	3.6	7.7	6.9
Baňská Bystrica	2.3	0.9	2.6	2.4	2.9	1.5
Košice (Kassa)	2.5	0.2	3.4	1.8	5.4	4.2

A táblázatból látható, hogy az a jelenség, mely Ausztria esetében tapasztalható, nevezetesen az ipar erős megoszlása az ország egész területén, Csehszlovákiában még inkább észlelhető és pedig nagyrészt arra a történeti okra visszavezethetően, hogy Csehország és Morvaország volt mindig az osztrák birodalom igazi iparvidéke. Figyelemreméltó, hogy még az egyes népesebb városok és iparcentrumok sem emelkednek nagyobb jelentőségre az ország iparában. Még maga Prága, a főváros is aránylag csak kis részesedéssel vezet e vonatkozásban.

Csehszlovákia fontosabb városaiban 1930-ban talált ipari foglalkoztatottak az országos létszám %-ában.

	Összes ipar	Textilipar	Ruházati- és cipőipar	Fémipar és gépipar	Élelmiszer- ipar	Vegyipar
Praha	8.7	1.1	11.3	13.5	8.8	12.0
Pardubice	0.7	0.0	0.7	0.7	0.8	5.8
Liberec	1.5	4.1	1.0	0.8	0.9	0.7
Teplice-Šanov	1.6	1.6	1.5	1.3	1.0	1.1
Usti u. L.	1.2	0.3	0.7	1.1	1.4	16.5
Brno	0.7	0.2	0.3	0.5	0.5	0.2
Karlovy Vary	1.0	0.1	1.2	0.5	0.9	0.7
Plzeň	2.2	0.1	1.6	6.8	1.9	0.5
České Budejovice	0.7	0.1	0.6	0.8	1.4	4.3
Brno	3.3	4.3	3.5	0.6	2.1	2.9
Moravska-Ostrava	2.6	0.1	1.0	6.7	0.9	4.5
Bratislava (Pozsony)	1.0	0.6	1.0	1.4	1.3	4.2

tartozó területeken — különféle okok folytán — rendszerint eltérő ipari lehetőségek mutatkoztak. Iparosodottabb vidékek voltak mindig az északnyugati területek. Ha a Dunavölgyében területváltozások voltak és valamely állam ilyen területekhez jutott, rendszerint iparosodottabb vidékeket kapott és fordítva. Az Észak-Nyugat felé erősödő ipari jelleg nemcsak az egész dunavidéki területre jellemző. Megtalálható ez az egyes országokon belül is. Bizonyos fokig ezzel függ össze az a körülmény is, hogy az államok fővárosai sok helyen az ország területének északnyugati részébe esnek. Márpedig valamennyi ország iparának, jelentősen nagy hányada esik a fővárosra. Sőt egyesekben — így Ausztriában, főképen pedig Magyarországon — itt koncentrálódik az ipar — különösen a gyáripár — nagyobbik része.

Ausztriában az ipari foglalkoztatottak legnagyobb része a bécsi kerületben helyezkedett el. Ezenkívül Alsó-Ausztriában, Stájerországban és Felső-Ausztriában volt még erős ipar. Földrajzilag az ipar, a bécskörüli erősebb tömörülést nem tekintve, általában eléggé megoszoló települést mutat. A teljes és a nagyipar ausztriai regionális megoszlására jellemző a következő tábla:

Ipari foglalkoztatottak %-os megoszlása tartományok szerint 1933-ban.

	Összes ipar	Textil- és ruházati ipar	Vas- és fémipar	Élelmezési ipar	Vegyipar
Bécs	35.1	37.7	50.4	42.1	38.9
Alsó-Ausztria	23.3	29.6	20.6	21.7	40.4
Felső-Ausztria	10.9	6.8	9.4	11.2	6.1
Salzburg	2.8	0.4	1.9	3.6	2.8
Stájerország	13.4	2.5	9.8	11.2	4.9
Karintia	4.5	0.9	2.9	3.0	3.1
Tirol	4.4	5.6	2.8	3.6	2.9
Vorarlberg	4.0	14.1	1.5	2.0	1.1
Burgenland	1.6	2.4	0.7	1.6	—
Összesen:	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

	Nagyipar	Textil- és ruházati ipar	Vas- és fémipar	Élelmezési ipar	Vegyipar
Bécs	35.1	29.2	49.3	47.3	37.1
Alsó-Ausztria	24.7	31.0	25.2	20.7	43.6
Felső-Ausztria	10.8	7.3	8.9	9.0	6.0
Salzburg	2.5	0.1	0.8	4.7	2.8
Stájerország	12.7	1.3	10.5	10.0	4.4
Karintia	4.6	6.7	2.5	2.2	3.0
Tirol	4.2	6.5	1.8	3.4	2.6
Vorarlberg	4.6	15.6	0.9	1.4	0.5
Burgenland	0.8	2.3	0.1	1.3	—
Összesen:	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Az adatokból látható, hogy Ausztriában az ipari nagy- és kisüzemek foglalkoztatottjai közel ugyanolyan arányban oszlanak meg az egyes vidékek között, mint az összes ipari foglalkoztatottak. Tehát az ipar üzemkoncentrációjának jellege vidékről-vidékre alig változik. Oka ennek az, hogy az osztrák ipar hosszú történeti fejlődés folyamán vette fel mostani alkatát és ez a fejlődés egyöntetű volt valamennyi tartományban. Területváltozások u. i. alig zavarták. Azonkívül Ausztria az osztrák császári birodalomnak mindig iparilag védett területe volt.

Hasonló volt a helyzet a történeti Csehországban is. Már kevésbé Csehszlovákiánál, mely gazdasági tekintetben igen különböző alkatú

Az iparnak ez az egészséges decentralizációja később még fokozódott. Az ország, politikai helyzeténél fogva, mindvégig militarista maradt és állandóan arra törekedett, hogy iparának elhelyezkedése minden tekintetben megfeleljen a modern hadviselés stratégiai követelményeinek. Ennek folyamányakép a harmincas évek folyamán — főképpen hadiiparok létesítésével — nagy iparvidék kialakulása kezdődött a Kis-Kárpátok vidékén.

Magyarország ipara erősen Budapest főváros, mint igen fejlett gazdasági centrum körül tömörül, míg az ország többi része ipari tekintetben egészen háttérbe szorul. Az ipar Budapesten való összpontosulására jellemző az ipari alkalmazottak megoszlása a főváros és a többi országrész (vidék) között.

Ipari alkalmazottak %-os megoszlása 1930-ban.

	Összipar	Nagyipar	Középipar	Kisipar
Budapest	40.2	49.2	44.9	22.9
Vidék	59.8	50.8	55.1	77.1

Hasonló kép nyerhető az egyes fontosabb szakmák alkalmazottainak területi megoszlására vonatkozólag:

Ipari alkalmazottak Budapesten talált aránya az országos létszámhoz viszonyítva 1930-ban.

	Vas- és fém- ipar	Gépgyártás	Fonó- és szövőipar	Elelmezési élvezeti cikkek gyártása
Összipar	27.6	55.8	37.9	39.0
Nagyipar	27.1	59.6	35.7	57.9
Középipar	58.2	55.2	58.2	30.8
Kisipar	19.7	34.7	44.8	12.1

Az 1940-es gazdasági állapot szerint, de az 1941. évvégi politikai országhatárok között, az ipari alkalmazottak területszerinti %-os megoszlása a következő volt:

Ipari foglalkoztatottak %-os megoszlása 1940-ben.

Budapest	34.0%
Budapest környéke	9.4%
Nagy-Budapest	43.4%
Trianoni Magyarország vidéki területe	38.2%
Trianoni Magyarország	81.6%
Ideiglenesen visszacsatolt területek	18.4%
Összesen:	100.0%

A kézműipar általában egyenletesen oszlik meg az országban. A gyáripar viszont túlnyomóan Budapest és, kisebb részben, néhány vidéki centrum köré csoportosult. Ilyen centrumok Budapest, Győr, Diósgyőr, Ózd, Salgótarján.

A gyáripari munkáslétszám terület szerinti %-os megoszlása törvényhatóságoként 1939-ben.

Budapest	39.8
Borsód	5.9
Nógrád	3.0
Győr	2.9
Veszprém	2.7
Szeged	1.7

Jugoszlávia iparának zöme az ország nyugati és északnyugati vidékein helyezkedik el. A kedvező termelési feltételek (nyersanyag,

energia lelőhelye, fogyasztási piacok, alkalmas közlekedési hálózat, képzett népesség) hasonlóképpen itt voltak meg leginkább. Az 1920 és 1940 közötti iparosítási mozgalom nagyrészt e területeken volt hatásos, de már hatásában kiterjedt a többi — iparilag eléggé elhanyagolt — ország-részekre is, p. o. Ószerbiára és Montenegróra. Az 1931. évi népszámlálás szerinti összipari keresők és a jugoszláv Gyáripari Szövetség 1938. évi összeírása szerint a gyáripari munkahelyek a következőképpen oszlottak meg országrészenként:

	Összipari keresők	Gyáripari munkahelyek
	1931	1938
Belgrád városa	6.3	13.9
Dráva bánság	16.5	21.9
Horvát bánság (Sovskoj és Primorskoj)	25.0	32.8
Verbász bánság	3.5	2.7
Drina bánság	7.8	4.5
Zéta bánság	3.4	0.5
Duna bánság	21.0	16.6
Morava bánság	6.8	4.0
Vardar bánság	9.7	3.1
Egész ország:	100.0	100.0

Kétségtelenül megállapítható fenti adatokból, hogy Jugoszlávia iparának regionális megoszlásában elsősorban a Horvátországból és Magyarországból származó területek játszották a főszerepet. Maga a főváros még az 1930-as évek vége felé sem fejlődött nagyobb ipari centrummá. Kiviláglik a táblából az is, hogy a gyáripar csaknem hasonló módon oszlik meg vidékenként, mint az ipar általában, vagyis szembe-tűnő gyári centrumokat Jugoszláviában sem lehet találni.

Bulgáriában az ipar majdnem hasonló módon decentralizált, mint a Dunavidék északnyugati területein. Szófia közigazgatási kerülete — valószínűleg a főváros gazdasági centrumszerepe folytán — emelkedik csak ki jelentősebb mértékben a többi közül. Az 1934. évi népszámlálás szerint az ipar regionális eloszlása a következő módon adódik:

Ipari foglalkoztatottak %-os megoszlása közigazgatási kerületenként 1934-ben.

	Városokban	Falvakban	Együttesen
Bourgas	8.5	8.0	8.4
Vratza	4.5	13.5	7.6
Plovdiv	13.5	12.7	13.2
Bléven	12.4	24.2	16.5
Szófia	37.0	17.9	30.4
Stora-Zagon	9.4	11.1	10.0
Choumen	14.7	12.6	13.9
Egész ország	100.0	100.0	100.0

Iparcsoportok megoszlása városok és falvak között:

Iparcsoport	Városokban	Falvakban	Együttesen
Egész ország	65.7	34.3	100.0
Textilipar	68.5	31.5	100.0
Ruházati ipar	64.3	35.7	100.0
Fémipar	50.6	49.4	100.0
Élelmezési ipar	61.3	38.7	100.0
Vegyészeti ipar	60.1	39.9	100.0

Az a megoszlási arány, mely az ipari foglalkoztatottak tekintetében a városok és a vidék között mutatkozik, hasonló módon megtalál-

ható az egyes szakmákon belül is. Abból a körülményből pedig, hogy a falvak és a városok szerinti megoszlás a szakmákon belül erős párhuzamot mutat, arra lehet következtetni, hogy a városok a falvakhoz képest minden kerületben egyformán iparosodottabbak. Tehát oly szembeötlő centrális ipartömörülés, mint p. o. Magyarországon, nem fordul elő.

Az 1940. év előtti Romániában is meglehetősen megoszlott az ipar az ország különböző vidékei szerint. Általában az ország nyugati és dél-nyugati részein (ásványolaj- és ércbányavidék) volt inkább erős az ipar, az északkeleti részeken viszont csak gyenge ipar volt még található. Románia iparának regionális megoszlását jellemzi az alábbi tábla.

Ipari foglalkoztatottak %-os megoszlása vidékenként 1930-ban.

	Összipar	Textil- ipar	Ruházati ipar	Fémipar	Elelme- zési ipar	Vegyí ipar
Oltenia	3.8	2.1	4.3	3.9	6.1	0.4
Muntenia	27.8	31.2	25.2	29.0	24.7	53.5
Dobrudzsa	2.7	1.4	3.9	3.8	3.5	0.6
Moldva	11.1	19.8	12.0	9.0	13.6	6.3
Besszarábia	5.8	1.6	8.4	4.7	10.2	8.6
Bukovina	5.1	5.2	4.8	3.9	6.0	3.0
Erdély	24.7	18.4	23.1	21.4	21.1	13.3
Bánát	9.4	12.0	8.2	14.8	6.9	7.7
Szatmár és Máramaros	9.6	8.3	10.1	9.5	7.9	6.6
Egész ország	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

A Muntenia olajvidékét (Bukarest, Ploesti) és az Erdély (Transylvania) ércvidékét nem tekintve, Romániában regionális ipari tömörülésnek nincs nyoma. Megjegyzendő, hogy az olaj és ércvidéki tömörülés sem jelentős, kivéve Ploesti nagy vegyi iparát. Jól kiviláglik ez, ha a nagyobb városoknak az ország iparában való részesedését nézzük.

Főbb romániai városok ipari foglalkoztatottai az országos ipari létszám %-ában 1930-ban

	Összipar	Fémipar	Elelmezési ipar	Vegyí ipar
Arad	2.6	3.4	1.8	1.4
Brassó	2.2	2.9	2.8	2.9
Bukarest	12.0	13.3	10.5	15.8
Jassi	1.7	2.1	1.8	0.7
Csernovitz	1.4	0.8	1.3	1.3
Ploesti	2.3	2.5	0.8	26.6
Temesvár	2.8	3.0	2.5	3.8

A nagyipar (20-nál több alkalmazottal dolgozó üzemek) települése már tisztábban jelzi az ipari kultúrával és jó termelési lehetőségekkel rendelkező vidékeket. E tekintetben már szembeszökő tömörülést mutat Munténia olajvidéke.

Nagyipari foglalkoztatottak területi %-os megoszlása 1930-ban

	Összipar	Textil- ipar	Ruházati ipar	Fémipar	Elelmezési ipar	Vegyí- ipar
Oltenia	2.0	0.4	1.3	2.3	3.4	—
Muntenia	32.1	33.0	26.1	33.0	29.3	63.5
Dobrudzsa	1.2	0.2	1.8	2.3	2.6	—
Moldva	10.6	21.8	10.2	8.0	15.6	5.0
Besszarábia	1.9	0.5	2.2	2.2	6.0	1.6
Bukovina	4.9	5.2	2.4	2.1	9.7	2.0
Erdély	25.9	17.4	24.8	21.1	18.5	13.2
Bánát	11.2	13.1	17.3	19.2	7.2	8.7
Szatmár és Máramaros	10.2	8.4	13.9	9.8	7.7	6.0

A nagyipar városi települése nem mutat lényegesebb eltérést, mint az összipar városok szerinti megoszlása, csupán városonként erősödik némileg a részesezési %-száma.

Egy üzemre eső foglalkoztatottak átlagos száma 1930-ban
%-ában 1930-ban

	Összipar	Textil- ipar	Ruházati ipar	Fémipar	Élelmezési ipar	Vegy- ipar
Arad	3.9	7.6	2.0	5.2	3.9	1.0
Brassó	3.2	3.9	1.3	4.3	7.3	3.0
Bukarest	15.1	22.4	24.5	13.7	21.9	16.9
Csernovitz	1.2	5.1	1.5	0.3	1.3	1.1
Jassi	1.2	5.9	0.9	2.9	3.7	0.4
Ploesti	3.3	1.7	0.4	3.4	0.6	33.9
Temesvár	3.8	10.0	11.0	3.8	5.5	4.3

Feltűnő koncentrációt csupán a vegyi ipar mutat, helyesebben az ásványolajipar, Ploesti központtal. A főváros nagyipari súlya is általában számottevő, különösen — nagyszámú lakosságánál fogva — a fogyasztási iparok tekintetében.

Üzemkoncentráció

Az ipar regionális koncentrációja mellett az ipar településének jellemzésénél elengedhetetlen még az üzemkoncentráció ismerete. Erre legalkalmasabb mérték az egy-egy üzemre eső foglalkoztatottak száma, mely általában annál nagyobb, minél régebbi ipari kultúrájú vidékről és minél fejlettebb iparágról van szó. Ettől függetlenül nagy még az üzemkoncentráció azokon a vidékeken és azokban az iparágakban, amelyekben a termelés kiépítése utóbbi évtizedekre esik, amikor az iparfejlesztési politika elsősorban munkaintenzív feldolgozó iparokat kedvezményezett.

Az egyes iparágakban az üzemkoncentráció országokénti alakulását tünteti fel a következő tábla.

Egy üzemre eső foglalkoztatottak átlagos száma 1930-ban

	Ausztria	Csehszlo- vákiá	Magyar- ország	Jugo- szlávia	Bulgá- ria	Romá- nia	Együtt
Összes ipar	5.2	5.8	4.2	4.1	2.5	4.0	4.7
Textilipar	18.6	7.9	17.5	—	3.8	13.0	—
Ruházati ipar	—	2.4	3.6	—	1.6	2.4	—
Vas- és fémipar	7.6	9.0	4.3	4.4	2.2	4.5	5.7
Faipar	2.9	3.8	3.6	4.5	1.9	4.6	3.7
Építőipar	9.3	10.8	4.5	6.5	2.1	7.5	7.4
Kő-, föld-, agyag-, üvegipar	13.0	10.5	10.3	10.0	2.0	10.0	10.0
Vegyipar	19.0	29.0	17.0	15.0	7.0	13.0	18.0
Papíripar	26.0	14.0	10.0	28.5	7.5	57.0	16.0
Gyáripar	61.5	103.2	82.5	69.5	29.5	79.0	81.1

Általában nem mindig ott a legnagyobb az üzemkoncentráció, ahol a regionális tömörülés a legnagyobb, mivel ez utóbbi rendszerint több történeti erő eredője, míg az előbbi a növekvő termelékenységnek tudatos kihasználása. Erre pedig éppen az utóbbi fél évszázadban és különösen az utóbbi húsz évben volt nagy lehetőség. E vonatkozásban a textilipar több érdekes példát is szolgáltat, így mindjárt Ausztriában, de Csehszlovákiában, Romániában szintén.

A második világháború a stratégiai és a légitámadások elleni hatékonyabb védekezési szempontokon kívül új ipart decentralizáló erőket fejlesztett ki. Nevezetesen a külföldi, főleg tengerentúli nyersanyagok (gyapot, olaj, kaucsuk, stb.) feldolgozására berendezett iparok — az anyagok importjának elmaradása folytán — mindjobban rá voltak utalva a honi mezőgazdaságból származó hasonló jellegű nyersanyagokra. Ezek gazdaságos feldolgozása azonban nagyrészt a termelés helyén, mezőgazdasági vidékeken történhetett meg.

Az ipari koncentrációnak külön megjelenési formája a vállalati, illetve tőkekoncentráció, szintén megtalálható a Dunavidék államaiban. Nagy és jólmenő vállalatok horizontális, sokszor azonban éppen vertikális irányban tömörítik a közös tőkeérdekeltségű üzemeket. Így a cseh Bata- és Skoda-koncern, a magyar Mák-koncern, a román olajtársaságok és a többiek, nem utolsósorban azonban külföldi államok itteni üzleti hálózatait, leányvállalatait.

A MAGYARSÁG SZÁMA A VILÁGBAN 1930 KÖRÜL

Ország	A magyarság lélekszáma	Ország	A magyarság lélekszáma
Magyarország	8,001.112	Svájc	1.427
Ausztria	35.000	Svédország	90
Belgium	6.000	Európa többi része	49
Bulgária	3.000	Szovjet-Oroszország	
Csehszlovákia¹⁾	582.451	(Ázsia is ⁴⁾)	129.472
Dánia	130	Törökország	1.830
Danzig	212		
Észtország	14	Japán	23
Finnország	45	Ázsia többi része	732
Franciaország	40.000	Délafrika	150
Görögország	239	Egyiptom	1.000
Jugoszlávia²⁾	467.658	Északafrika	1.900
Lengyelország	1.000	Amerikai Egy. Államok	580.000
Lettország	61	Argentína	10.000
Luxemburg	179	Brazília	33.000
Malta	32	Kanada	50.000
Nagy-Britannia és Írország	2.000	Kuba	4.000
Németalföld	2.826	Mexikó	550
Németország	8.416	Uruguay	3.000
Norvégia	49	Amerika többi része	300
Olaszország	7.000	Ausztrália	325
Románia³⁾	1,554.525		
Spanyolország	700	Összesen:	11,530.497

Jegyzet.

¹⁾ Csehszlovák hivatalos adat.

²⁾ Jugoszláv hivatalos adat.

³⁾ Román hivatalos adat.

⁴⁾ A Kárpátukrániaiában lévő magyarokkal együtt (109.472).